

## ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie z powództwa F. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C. przeciwko Aleksandrze R. i Jakubowi K. o zapłatę – w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności na skutek zażalenia wierzyciela F. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C. na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 08 listopada 2011 r.

***„Czy postanowienie w przedmiocie odmowy wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności podlega zaskarżeniu zażaleniem”, a w wypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi,***

***„Czy po wydaniu stronie procesu tytułu wykonawczego bez uprzedniego wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu istnieje możliwość późniejszego wydania takiego postanowienia”.***

## UZASADNIENIE

W sprawie z powództwa F. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C. przeciwko Aleksandrze R. i Jakubowi K. o zapłatę kwoty 6.167,66 zł Sąd Rejonowy wyrokiem zaocznym z dnia 22 lipca 2011 r. uwzględnił powództwo w całości, zasądzając od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej koszty procesu w kwocie 1.526,00 zł i nadając wyrokowi w punkcie I rygor natychmiastowej wykonalności. W dniu 05 października 2011 r. wierzyciel złożył wniosek o prawidłowe nadanie klauzuli wykonalności wydanemu w sprawie wyrokowi, zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2010 r. sygn.akt P 28/08 (k.55 akt sprawy). Wniosek został załatwiony przez Sąd Rejonowy w ten sposób, że Sąd ten w dniu 19 października 2011 r. wydał tytuł wykonawczy bez orzekania odrębnym postanowieniem o nadaniu klauzuli wykonalności. Tytuł wykonawczy został doręczony wierzycielowi w dniu 27 października 2011 r. (k.62 akt sprawy). Pismem datowanym na dzień 27 października 2011 r. (k.58 akt sprawy) strona wniosła

ponownie o wydanie postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności prawomocnemu wyrokowi zaocznemu z dnia 22 lipca 2011 r. Postanowieniem z dnia 08 listopada 2011 r. (k.60 akt sprawy) Sąd Rejonowy wydał postanowienie o następującej treści: *„postanawia oddalić wniosek strony powodowej o doręczenie odpisu postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności wyrokowi zaocznemu z dnia 22 lipca 2011 r. wobec tego, że Sąd nadając zgodnie z wnioskiem wierzyciela i w zakresie wnioskowanym, w dniu 19 października 2011 r. klauzulę wykonalności, nadał ją w brzmieniu przepisany i stosownie do art. 782 § 1 k.p.c. o nadaniu klauzuli wykonalności, mając na względzie, że powołane przepisy kodeksu postępowania cywilnego, mające tu zastosowanie, nie przewidują wydawania przez Sąd, nadający w zakresie wnioskowanym klauzulę wykonalności wyrokowi, samodzielnego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności”.*

Strona powodowa wniosła zażalenie na przedmiotowe postanowienie, domagając się zmiany zaskarżonego orzeczenia i wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności względnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do Sądu pierwszej instancji celem ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu zażalenia wierzyciel podniósł, że zgodnie ze stanem prawnym ukształtowanym po wydaniu i wejściu w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2010 r. w sprawie sygn.akt P 28/08 wymagane jest dla nadania orzeczeniu sądu klauzuli wykonalności, wydanie w tym przedmiocie postanowienia. Umieszczenie na prawomocnym orzeczeniu pieczęci nie spełnia wymogów postanowienia. Wierzyciel nadmienił, że obecny stan prawny w znacznym stopniu utrudnia wszczęcie postępowania egzekucyjnego, bowiem Komornicy z jednej strony odmawiają wszczęcia egzekucji w sytuacji nie dysponowania tytułem egzekucyjnym zaopatrzoną w klauzulę wykonalności nadaną na podstawie osobnego postanowienia, z drugiej zaś strony Sąd odmawia wydania postanowienia w tym przedmiocie.

Przy rozpoznawaniu wniesionego zażalenia powstały zagadnienia prawne budzące poważne wątpliwości o treści przedstawionej w pytaniu prawnym.

Źródłem wątpliwości Sądu Okręgowego jest zamknięty katalog orzeczeń, które podlegają zaskarżeniu zażaleniem przewidziany w art. 394 § 1 k.p.c. Przepis ten przewiduje dopuszczalność zaskarżenia zażaleniem postanowienia sądu pierwszej instancji kończącego postępowanie w sprawie. Przepis zaś art. 795 § 1 k.p.c. stanowi, że na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje

zażalenie. Do podjęcia próby wyjaśnienia tych wątpliwości skłaniają szczególnie negatywne dla strony konsekwencje, jakie niesie za sobą sytuacja odmowy wydania przez sąd odrębnego postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności, co uzasadnia konieczność odniesienia się Sądu Najwyższego do zagadnienia czy postanowienie w przedmiocie odmowy wydania przez sąd postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności może być traktowane w kategorii postanowienia kończącego postępowanie w sprawie bądź też czy możliwym jest przyjęcie koncepcji, zgodnie z którą skoro odmowa wydania orzeczenia w formie odrębnego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, ma za przedmiot ową klauzulę, można takie orzeczenie zaliczyć do kategorii postanowień co do nadania klauzuli wykonalności. W ocenie Sądu Okręgowego z uwagi na poważne skutki, jakie niesie za sobą dla wierzyciela uchylenie się przez sąd od wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, celowym byłoby przyjęcie dopuszczalności zaskarżenia takiego orzeczenia. Pomimo bowiem zamkniętego katalogu orzeczeń zaskarżalnych zażaleniem, w szczególnie uzasadnionych wypadkach Sąd Najwyższy dopuszczał możliwość zaskarżania postanowień niewymienionych wprost w treści art. 394 § 1 k.p.c.

Przy ewentualnym przyjęciu możliwości zaskarżenia postanowienia odmawiającego wydania orzeczenia o nadaniu klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu tak w formie wyroku czy postanowienia, pojawiają się dalej idące wątpliwości. Na skutek przyjęcia niekonstytucyjności przepisu § 182 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, skutkiem czego było uchylenie wymienionego przepisu, powstała zasadnicza rozbieżność w praktyce sądowej w zakresie wydawania postanowień mających za przedmiot nadanie klauzuli wykonalności orzeczeniu sądowemu. Ważkość przywoływanych argumentów natury prawnej dla poparcia przyjętych stanowisk skłania do rozważenia możliwości przyjęcia każdego z poglądów za uzasadniony. Mianowicie pierwsza z koncepcji zasadza się na poglądzie, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2010 r. sygn.akt P 28/08 nie ma istotnego wpływu na dotychczasową wykładnię i stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego w zakresie nadawania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, jakim jest orzeczenie sądu. Dotychczasowa praktyka oparta m.in. na postanowieniach § 182 r.u.s.p. i art. 783 § 3 k.p.c. polegała na umieszczaniu na wypisach tytułu egzekucyjnego pochodzącego od

sądu klauzuli wykonalności w brzmieniu ustalonym Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności. Wylimitowanie z porządku prawnego § 182 nie powinno prowadzić do zmiany wykładni art. 783 § 3 k.p.c. W postępowaniu klauzulowym sąd w zakresie przewidzianym przez art. 776-795 k.p.c. bada istnienie tytułu egzekucyjnego i rozpoznaje wnioski. Rozpoznanie wniosku wymaga wydania orzeczenia, którym w postępowaniu klauzulowym jest postanowienie. Zgodnie z poglądami doktryny i judykatury klauzula to również deklaratywne postanowienie sądu stwierdzające, że przedstawiony przez wierzyciela tytuł spełnia ustawowe kryteria przewidziane dla tytułu egzekucyjnego. Za takim rozumieniem klauzuli wykonalności przemawiają również regulacje zawarte w art. 776-795 k.p.c., gdzie ustawodawca posługuje się pojęciem nadania klauzuli wykonalności względnie zaopatrzenia klauzulą wykonalności jako merytorycznej czynności sądu. W postanowieniu art. 783 § 1 k.p.c. ustawodawca odmiennie od zasad uregulowanych w k.p.c. określił elementy konieczne każdej klauzuli, a w § 2 art. 783 k.p.c. upoważnił Ministra Sprawiedliwości do określenia brzmienia klauzuli wykonalności. W art. 783 § 3 k.p.c. ustawodawca wskazał na sposób umieszczenia tego postanowienia w postaci klauzuli wykonalności stanowiąc, że w przypadku orzeczenia sądu winna być ona umieszczona na wypisie orzeczenia. Przy przyjęciu, że klauzula jest formą postanowienia sądu, należy przyjąć, że przepis § 182 r.u.s.p. miał charakter uzupełniający i porządkujący w stosunku do przepisu art. 783 i jego wylimitowanie z obrotu prawnego nie powinno mieć znaczenia dla praktyki z wyjątkiem ugód sądowych, gdyż przepis art. 783 § 3 k.p.c. jest wystarczającą podstawą do zamieszczenia klauzuli wykonalności na wypisie orzeczenia sądowego bez potrzeby wydania odrębnego postanowienia w przypadku uwzględnienia wniosku. Koncepcja taka została przyjęta i jest stosowana m.in. w Wydziale I Cywilnym Sądu Apelacyjnego w Krakowie

Możliwym do obrony jest również diametralnie odmienne stanowisko, że co do zasady nadanie klauzuli wykonalności poprzedza wydanie przez sąd postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, na które to postanowienie przysługuje zażalenie. Uchylony § 182 r.u.s.p. odstępował od tej reguły w odniesieniu do wskazanych w tym przepisie tytułów egzekucyjnych i dopuszczał sytuację, w której nadanie klauzuli wykonalności nie jest poprzedzone wydaniem postanowienia o nadaniu tejże. Nadanie klauzuli wykonalności jest zezwoleniem na prowadzenie egzekucji, czyli

zastosowanie przymusu państwowego w tym postępowaniu na podstawie istniejącego tytułu egzekucyjnego. Klauzulę definiuje się jako akt sądowy, w którym sąd stwierdza, że tytuł egzekucyjny przedstawiony przez wierzyciela nadaje się do wykonania i że prowadzenie egzekucji przeciwko dłużnikowi jest dopuszczalne oraz że orzeczenie to podlega wykonaniu jako prawomocne lub natychmiast wykonalne. Całość czynności związanych z nadaniem klauzuli wykonalności traktuje się jako postępowanie sądowe. Wynika to wprost z brzmienia przepisów art. 786 1 k.p.c. oraz art. 786 2 k.p.c., które określają ogół czynności sądu związanych z nadaniem tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności mianem postępowania. Postanowienie sądu o nadaniu klauzuli wykonalności jest orzeczeniem sądu, a więc realizacją funkcji jurysdykcyjnej, a nie administracyjnej. W piśmiennictwie uznaje się klauzulę jako postanowienie czyli orzeczenie. Z uzasadnienia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wynika, że zasadę stanowi nadanie klauzuli wykonalności w formie postanowienia, zaś wyjątek od tej zasady statuował kwestionowany przepis § 182 r.u.s.p. a nie sam art. 783 § 3 k.p.c. Z art. 783 § 3 k.p.c. wynika jedynie, że jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu, klauzulę umieszcza się na wypisie orzeczenia, czyniąc wzmiankę o jej wydaniu na oryginale orzeczenia. Powyższy przepis stanowi jedynie o miejscu, w którym ma się znaleźć klauzula wykonalności w brzmieniu ustalonym przez Ministra Sprawiedliwości zgodnie z delegacją ustawową. Przepis ten w żadnym razie natomiast nie przesądza, czy klauzula ta ma przybrać formę postanowienia uproszczonego czy też postanowienia sądu wydanego zgodnie z zasadą ogólną. Zasadą jest statuowany przez § 181 r.u.s.p. obowiązek sądu wydania odrębnego postanowienia. Wobec stanowiska Trybunału Konstytucyjnego zasada ta winna być stosowana również w odniesieniu do tytułów egzekucyjnych pochodzących od sądu. Zasada ta jest przyjmowana między innymi przez Wizytatora do spraw egzekucyjnych Sądu Okręgowego w Krakowie jako jedynie możliwa do zaakceptowania. Przytoczony pogląd prawny zgodny jest ze stanowiskiem ustawodawcy wyrażonym w projekcie z dnia 16 stycznia 2012 r. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, gdzie wyraźnie stwierdza się, że stwierdzenie niezgodności z Konstytucją § 182 r.u.s.p. , a w konsekwencji jego uchylenie, nakłada na sądy obowiązek stosowania ogólnych przepisów k.p.c. dotyczących formy orzeczenia i jego uzasadnienia, a zatem przepisów art. 354 k.p.c. i nast. Oznacza to konieczność wydania w każdym wypadku postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności wraz z

uzasadnieniem. Z tego względu celowe jest pozostawienie w systemie prawa możliwości odstępstwa od tej zasady, przez wprowadzenie odpowiednich regulacji ustawowych. Przywołane stanowiska zgodne są jedynie w kwestii, że klauzula wykonalności jest postanowieniem sądu. Odmienny zaś pogląd na możliwą wykładnię art. 783 § 3 k.p.c. powoduje w obrocie negatywne konsekwencje sprowadzające się do niemożności wszczynania postępowań egzekucyjnych z powodu zaniechania przez sądy wydawania postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności powodującego następnie odmowy ze strony Komorników Sądowych wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Uprawnionym w pełni jest wniosek, że nadawanie przez sądy klauzul wykonalności z pominięciem wydania postanowienia merytorycznego o nadaniu klauzuli wykonalności, stanowi w istocie tolerowanie ugruntowanej na tle uchylonego przepisu § 182 r.u.s.p. praktyki, pomimo wyraźnego obowiązku wynikającego z § 181 r.u.s.p. w zw. z art. 357 § 1 i 2 k.p.c. wydania stosownego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności oraz jego uzasadnienia.

Na tle opisanych już różnic w stosowanej praktyce pojawia się kolejna wątpliwość. Przy ugruntowanym i nie kwestionowanym powszechnie poglądzie, że klauzula stanowi postanowienie sądu, należy rozważyć, czy w sytuacji, kiedy sąd zaniecha wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, a następnie odmówi w wyraźnej formie procesowej wydania orzeczenia o takiej treści, to czy po wydaniu stronie tytułu wykonawczego dopuszczalne jest wydanie późniejszego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności. Wątpliwość taka jest uzasadniona, albowiem nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności jest postanowieniem o charakterze deklaratywnym, postanowienie zaś o nadaniu klauzuli wykonalności stanowi formę merytorycznego rozpoznania wniosku o nadanie tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu klauzuli wykonalności.

Ustawodawca pomimo realnego problemu praktyki sądowej spowodowanego odmiennym orzecznictwem, nie dokonał stosownych zmian ustawowych dla uregulowania tej kwestii wprost. Brak jest również jakichkolwiek poglądów doktryny czy też orzeczeń Sądu Najwyższego zapadłych na tle tego typu stanów faktycznych. Stąd próba wyjaśnienia tych wątpliwości natury prawnej może przyczynić się do podjęcia próby ujednoczenia praktyki sądów w celu zapewnienia realnej ochrony prawnej stronom postępowań sądowych oraz pozwoleń na faktyczne wykonywanie orzeczeń sądu podlegających egzekucji.

Mając powyższe na uwadze postanowiono jak w sentencji.